

УДК 371.134:373.68

**Мілаєв О.І., ст. викл., Мілаєва І.І., ст. викл.,
Верхоланцева В.О., к.т.н., доц.**
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ПРОФЕСІЯ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація: у статті розглянуті проблеми реформування системи професійної освіти, якості до викладацького складу вищої освіти.

Ключові слова: викладач вищої освіти, професіоналізм, імідж, професійна робота, педагог, педагогічна діяльність.

Постановка проблеми. Підвищення значимості вищої освіти для розвитку суспільства визначило і нові аспекти в традиційному розумінні рівня професійної підготовки фахівців. Характерним є швидкий розвиток наукових основ і технологій професійної діяльності, що викликає необхідність суттєвої професійної мобільності. Цей фактор вимагає від фахівця хорошою фундаментальною підготовкою та здатності на цій основі швидко освоювати нові професійні технології. Соціально – економічний розвиток суспільства видвигає нові вимоги до викладацька - педагогічного складу вищої освіти: він повинен бути впевненим, освіченим, інтегрованим, володіти мисленням. Професіонізм пелагогів є необхідним умовою інтенсифікації вищої освіти [1,2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професія викладача вищого навчального закладу має свої особливості: високу автономність професії, що вимагає напруженої розумівої праці; підвищений ступень професійної відповідальності; функції педагога, дослідника і менеджера; потреба безперервного саморозвитку на основі педагогічної діяльності і наукових досліджень; залежність ефективності освітньої діяльності як від навчального, такі і від того, якого навчають. Основними вимогами до сучасного викладача є його фундаментальна наукова підготовка, високий світоглядний і методичний рівень лекцій і практичних занять, сучасне педагогічне мислення, загальна культура, моральна чистота й спрямованість діяльності. Викладач також повинен володіти основами науково – методичної та навчально – методичної роботи у вищій шклі; методами і прийомами усного та письмового викладу навчального матеріалу, сучасними освітніми технологіями; активними методами навчання, основами застосування інформаційних техноогій в навчальному процесі; методами формування навичок самостійної роботи студентів.

За оцінкою С. Вітвицької [1], професійна діяльність викладача вищого навчального закладу має специфіку, яка вимагає: 1) наявності у викладача сукупності певних фізичних та інтелектуальних сил і здібностей, завдяки яким він успішно проводить доцільну діяльність щодо виховання і навчання (серед таких

найважливішими є організаторські здібності); 2) врахування своєрідності об'єкта педагогічної праці, який водночас є суб'єктом цієї діяльності (активність суб'єктів педагогічної праці багато в чому визначається рівнем їх організаційних знань та вмінь); 3) зважання на своєрідність засобів праці викладача, значна частина яких - духовні; 4) врахування специфіки взаємозв'язку між підсистемами: інтелектуальні та фізичні сили педагога, сукупність певних об'єктів праці, сукупність засобів і структури діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) проаналізувати професійну діяльність викладача вищої освіти, яку виконує сучасний педагог вищого навчального закладу для досягнення нового рівня результативності та ефективності діяльності вузу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На відміну від шкільного вчителя, якому для початку роботи достатньо закінчити інститут або університет, викладачеві вузу для просування на кожну з посад необхідно відповідати ряду умов. Кожен педагог в університеті або інституті навчає студентів однієї або кількох дисциплін. Обов'язки викладача:

- підготовка навчального матеріалу з предмета на рік, семестр і кожне заняття;
- проведення занять зі здобувачами вищої освіти в різних форматах (лекції, лабораторні роботи, семінари) з використанням найбільш ефективних і сучасних методів навчання;
- мотивація студентів до пізнавальної діяльності та формування у них необхідних навичок, умінь і знань з дисципліни, що вивчається;
- контроль успішності студентів;
- підготовка методичних матеріалів, участь в модернізації освітніх програм;
- прийом контрольних і практичних робіт, екзаменів і заліків.

Крім основної діяльності викладач керує додатковими секціями, студентськими кружками, факультативами, консультує слухачів в індивідуальному порядку. Обов'язковою умовою є наукова робота і залучення до неї студентів. Але у більшості навчальних закладів вищої освіти відсутня необхідна база для глибокої науково – дослідної роботи, немає приміщень, обладнання. Основними ціннісними установками викладача вищої школи є схильність до пізнання навколишнього світу і систематизації знань; прагнення до творчого самовираження через педагогічну і наукову діяльність; професійно визнання рівних як засіб самоконтролю і стимул до безперервного професійного росту[4].

Викладачеві університету потрібно добре розбиратися в своєму предметі і володіти відповідними здібностями. Також викладач повинен знати психологію навчання, вміти зрозуміло і систематизовано викладати інформацію, мати певну харизму, щоб студенти із задоволенням приходили на його заняття, і гарною дикцією. Не завадить вміння концентруватися і виконувати монотонну працю, оскільки ця професія неминуче пов'язана із заповненням великої кількості

документів. Для ведення науково – дослідної діяльності важлива також допитливість розуму і здатність знаходити нестандартні рішення.

Сучасний викладач вузу є одночасно педагогом, вихователем, організатором діяльності студентів, активним учасником в спілкуванні з ними, з колегами, дослідником педагогічного процесу, консультантом, професіоналізму і громадським діячем. Він постійно підвищує професіоналізму і педагогічної майстерності, веде творчий пошук нового. Викладач орієнтується на те, щоб дати студентам повному обсязі міцні і глибокі знання, навчити застосування їх на практиці[3,5]. Викладацька робота відноситься до складних видів діяльності. Від викладача вимагається велика практична підготовка, досвід, педагогічна гнучність і вміння творчо підходити до вирішення виникаючих завдань, які визначають рівень його професіоналізму. Він повинен відчувати свій високий престиж в суспільстві. Викладання у ВНЗ висуває певні вимоги до особистих якостей викладачів. В першу чергу, це вміння володіти собою і зберегати спокій в будь – якій ситуації, яка може виникнути в аудиторії. По – друге, завжди ставитися до студентів з повагою, незалежно від того, заслуговує він, на нашу думку, цього чи ні.

Професійна придатність викладача пов'язана з наявністю добрих мовних даних, врівноваженості нервної системи, здатно витримувати впливу сильних подразників. До числа особливих якостей відносяться: комунікабельність, тактовність, спостережливість, організаторські здібності, вимогливість до себе. Для придбання та вдосконалення професійних умінь і вироблення педагогічної майстерності викладача необхідно уявляти собі структуру педагогічної діяльності, практичних умінь і навичок.

Щоб регулювати і оцінювати свою діяльність, підвищувати її ефективність, викладач застосовує різні методи самоаналізу, самоконтролю, самооцінки, прагне досягти високого рівня професіоналізму і виробити індивідуально- оптимальний стиль своєї діяльності. Повністю виконати своє призначення викладач може тільки тоді, коли він володіє певними професійно – особливими якостями, або професійною придатністю до обраній праці. Удосконалення якості освітньому процесу в вищих навчальних закладах, підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від рівня підготовки педагогів. Підвищення рівня професійної майстерності сприяють різні курси підвищення кваліфікації, семінари та конференції, відвідування занять колег. Самоосвіта – процес свідомої, самостійної, пізнавальної діяльності з метою вдосконалення будь – яких якостей або навичок.

Самоосвіта як постійна діяльність викладача включає:

1. Науково-дослідну роботу.
2. Вивчення науково-методичної та навчальної літератури, постійний інформаційний пошук, знайомства з новими літературними джерелами.
3. Відвідування занять своїх колег, з подальшим обміном думками з питань організації занять, змісту навчання, методів навчання.

Кожен педагог сам визначає найбільш важливі аспекти вдосконавлення своєї майстерності. Компетенції викладача визначаються наявністю педагогічних умінь формувати цілі вивчення навчальної дисципліни (при відборі і описі цілей важливо дотримати принцип їх досягності); вимірювати рівень досягнення

Викладач повинен вміти аналізувати діяльність студентів і їх психологічний стан, а також володіти навичками педагогічного спілкування. До професійно важливих якостей особливості викладача відносяться: позитивна мотивація, інтерес до педагогічної праці, педагогічні та організаторські здібності, риси характеру (вимогливість, справедливість, доброзичливість).

Висновки Підсумуючи викладене, підведемо, що сучасний викладач вищої школи – це професіонал, культурна, творча і високоосвічена людина, що поєднує в собі здібності і якості мудрого наставника, психолога, дослідника, технолога педагогічного процесу, знавця сучасних інформаційних і педагогічних технологій і творця особливості виховання. Тому в педагогічній теорії і практиці професіоналізм викладача його професійна компетентність, як одна з вічних наукових проблем.

Список використаних джерел.

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. Житомир, 2003. 232 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К: Либідь, 1997. 376 с.
3. Мешкова О.Б., Ткачук И.Ю. Аспекты развития преподавания специальных технических дисциплин при использовании метода двумерной дидактики. *Научно-практический журнал «Новые исследования в разработке техники и технологий»*. 2017. №1, С. 49-55.
4. Потемкин А. Н., Викулов А. С., Крупнова А. В. Особенности преподавания специальных технических дисциплин в условиях современного высшего профессионального образования. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2014. Т. 20, С. 2876–2880. .
5. Скляр О.Г., Скляр Р.В. Технологія інтерактивного навчання. Зб. наук.-метод. Праць ТДАТУ «Удосконалення освітньовиховного процесу в вищому навчальному закладі». 2013, С. 155-158.

Milaev O., Milaeva I., Verkholtantseva V. Profession of teacher of higher education institutions.

Summary. the problems of reform are reflected in the reform of the system of professional education, as well as the closure of the warehouse of the public education.

Key words: issues of education, professionalism, professionalism, professionalism, teacher, teacher.